

Здатність соціальних інститутів забезпечити розвиток взаємовідносин між людьми на засадах справедливості та гуманізму значною мірою визначає позитивний стан суспільства. Водночас суспільні відносини, та, відповідно, моральна свідомість, які перебувають на низькому рівні розвитку, характеризуються численними порушеннями прав, свобод і законних інтересів громадян, приниженням їх честі та гідності, зумовлюють відсутність належних умов для духовного удосконалення особистості та суспільства загалом.

Список використаних джерел

1. Звонков Є. Категорія «справедливість» як складова права і моралі: теоретико-правовий аспект: дис... на здобуття ступеня доктора філософії: 081; 81; Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ, 2021. 245 с.

2. Мозоль Н. Роль соціальної справедливості у забезпеченні соціально-економічних прав людини і громадянина в українській державі: дис... канд. юр. наук: 12.00.12; Київський Національний університет внутрішніх справ. Київ, 2009. 239 с.

3. Федоровська О. Справедливість: актуальність проблеми у сучасному соціально-філософському дискурсі. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: «Філософія. Культурологія»*. 2018. № 1 (27). С. 93–97.

***Наджафлі Емін Муса огли,**
докторант Харківського національного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ ЩОДО СМИСЛОВОГО НАПОВНЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЕЛЕКТРОННЕ ПРАВОСУДДЯ»

Дигіталізація суспільного життя зумовлює появу й поширення якісно нових суспільних відносин, опосередкованих застосуванням найсучасніших інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) [1], які на попередні історичних етапах були відсутні. Такі відносини безпосередньо пов'язані як з правами людини, так і з її безпекою, тобто з найважливішими аспектами, які визначають сенс функціонування системи правосуддя [2, с. 196]. І хоча електронне правосуддя як феномен, що є закономірним наслідком дигіталізації судової влади, вважається порівняно новим явищем в Україні, воно стрімко

еволюціонує як невід’ємна частина загальноновизнаної в сучасному інформаційному суспільстві моделі електронного урядування (*e-government*), тобто налагодженої системи надання швидких та ефективних державних послуг населенню [3, с. 16]. Відтак, нині неспростовною вважається теза про те, що модель електронного судочинства має бути інтегрована у вітчизняну модель електронного урядування як похідна від нього невід’ємна складова [4, с. 24].

Рекомендація CM/Rec (2009) 1 Комітету Міністрів Ради Європи до держав-членів від 18 лютого 2009 року містить визначення електронного правосуддя: це використання ІКТ у здійсненні правосуддя усіма зацікавленими сторонами судової влади з метою підвищення ефективності та якості державної служби, зокрема фізичним особам і підприємствам. До нього входять електронні спілкування та обмін даними, а також доступ до судової інформації [5, с. 9]. Відповідно, це правосуддя має бути «відкритим, ефективним та інклюзивним, що забезпечує безмежні, сумісні, персоналізовані, зручні, наскрізні цифрові державні послуги для усіх громадян та підприємств» [6]. Адже одним із головних пріоритетів України визначена «побудова орієнтованого на інтереси людей, відкритого для всіх і спрямованого на розвиток інформаційного суспільства, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя» [7, с. 74].

Отже, використання ІКТ у діяльності органів судової влади можна розглядати у двох основних аспектах:

- 1) для задоволення внутрішніх управлінських потреб судової системи (внутрішня комунікація);
- 2) для комунікації з учасниками судового процесу та громадськістю (зовнішня комунікація) [3, с. 17].

Закономірно, що Стокгольмська програма «Відкрита та безпечна Європа, яка слугує своїм громадянам і захищає їх» 2010 року наголошує на тому, що електронне правосуддя представляє собою відмінну можливість для забезпечення більш легкого доступу громадян до правосуддя [8, с. 26].

У сфері дигіталізації судова влада, закономірно, має і свою специфіку. Судову владу доволі часто розглядають як украй консервативну державну інституцію, традиційно дуже формалізовану, з жорсткими ролями суб’єктів реалізації судочинства. Судова влада традиційно оповита своєрідною «аурою формальності» [9], яка не дає багато можливостей для врахування точки зору громадян, будучи обмежена процесуальними рамками її здійснення. Зазвичай вона вважається полем прикладання зусиль експертів з права, адвокатів, прокурорів та науковців-правників. Проте складнощі дигіталізації судової влади зумовлені не лише традиційним консерватизмом останньої щодо впровадження правових інновацій, тяжінням до усталених процесуально-процедурних форм її реалізації, але й часто викликані суб’єктивним небажанням носіїв судової влади – професійних суддів – розширювати формат

«зовнішнього» втручання у здійснення ними своїх функцій і повноважень, зокрема за рахунок розширення рамок доступності правосуддя, його відкритості. Крім того, суддям доводиться кардинально змінювати спосіб ухвалення рішень: завдяки ІКТ більшість їхніх дій може відбуватися віддалено, з набагато меншою кількістю взаємодій з їхніми колегами, персоналом і, що навіть важливіше, сторонами у ході судового процесу [10].

Список використаних джерел

1. Керівні принципи Комітету Міністрів Ради Європи щодо механізмів врегулювання спорів в режимі онлайн у цивільному та адміністративному судочинстві від 16 червня 2021 року. URL: <https://minjust.gov.ua/m/rekomendatsii-parlamentskoi-asamblei-ta-komitetu-ministriv-radi-evropi> (дата звернення: 14.10.2023).

2. Кубаєнко А. В. Цифровізація як сучасна умова функціонування правоохоронної системи. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття* (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 черв. 2022 р.) / за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 194-197.

3. Гиляка О. С. Окремі аспекти функціонування електронного правосуддя в Україні. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 16 жовт. 2020 р.); [редкол.: О. В. Щербанюк (голова), Л.Г. Бзова (відпов. секр.) та ін.]. Київ ВАІТЕ, 2020. С. 16-18.

4. Бринцев О. В. Процесуальна революція – єдиний шлях електронного судочинства. *Безпекове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання* : матеріали міжнар. Інтернет-конф. (м. Харків, 25 трав. 2016 р.) / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, НДІ прав. забезп. інновац. розвитку Нац. акад. прав. наук України, Наук. б-ка. Харків, 2016. С. 24–26.

5. Obrusna S., Ivanova I. Electronic court as a legal and administrative category. *Адміністративне право і процес*. № 2 (29). 2020. Р. 5-17.

6. European Union Ministerial Meeting (2017), *Tallin declaration on e-government*, 6 October 2017. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/ministerial-declaration-egovernment-tallinn-declaration> (дата звернення: 14.10.2023).

7. Чванкін С. А. Інформаційні технології у доказуванні в цивільному процесі: теоретичні та практичні аспекти : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2021. 498 с.

8. Голубева Н. Ю. Електронне судочинство: міжнародний досвід : монографія. Одеса : Фенікс, 2020. 204 с.

9. Luca Brocca. *Towards e-Justice : European and National Experiences*. URL:

<https://just-access.de/towards-e-justice-european-and-national-experiences/> (дата звернення: 14.10.2023).

10. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ) (2019b), *CEPEJ European Ethical Charter on the use of artificial intelligence (AI) in judicial systems and their environment*, Council of Europe, Strasbourg, France. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej/cepej-european-ethical-charter-on-the-use-of-artificial-intelligence-ai-in-judicial-systems-and-their-environment> (дата звернення: 14.10.2023).

Назаренко Ольга Анатоліївна,
старший викладач кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидатка юридичних наук
Семко Марина Миколаївна,
викладачка кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЕРЖАВИ (ДО СТОРІЧНОГО ЮВІЛЕЮ В.В. КОПСЬЧИКОВА)

На сьогоднішній день не втрачає своєї актуальності питання присвячене вивченню поняття держави, яке потрібно розглядати не тільки на теоретичному рівні через призму висвітлених у науці поглядів, але й аналізувати всі існуючі практичні процеси, що пов'язані з особливостями її функціонування. Розуміння держави є одним з ключових понять для юридичної науки та багато в чому пояснює витoki, характер та особливості певної політичної системи, поведінку різних суспільних груп, динаміку, а також спрямованість політичних процесів та інтересів. Для них передбачено систему законодавчо встановлених та гарантованих державою прав, свобод, законних інтересів та обов'язків, а саме визначані стандарти можливої та необхідної поведінки, що забезпечують нормальну життєдіяльність соціального середовища, а також характеризується реальною взаємодією держави та особи. Питання розкриття сутності держави привертало увагу вчених різних галузей науки, та незважаючи на це вона й досі залишається предметом досліджень та дискусій у національній та зарубіжній науці.

Так, вітчизняна наука є досить багатогою на різноманіття підходів до розкриття поняття держави, яка й надалі продовжує залишатись досить цікавим суб'єктом політики. Проте завжди важливо вивчати праці класиків правничої думки серед яких можна виокремити В. В. Копейчикова, який